

Μανιφέστο για το Δικαίωμα στην Τροφή

Απρίλιος 21, 2023

Το δικαίωμα στην τροφή αναγνωρίστηκε στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα του 1966:

Άρθρο 11

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη στο παρόν Σύμφωνο αναγνωρίζουν το δικαίωμα καθενός σε επαρκές βιοτικό επίπεδο για τον εαυτό του και την οικογένειά του, συμπεριλαμβανομένης επαρκούς τροφής, ρουχισμού και στέγασης, καθώς και στη συνεχή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν την πραγμάτωση αυτού του δικαιώματος και για το σκοπό αυτό αναγνωρίζουν την ουσιώδη σημασία της εθελοντικής διεθνούς συνεργασίας.

2. Τα Κράτη Μέρη του παρόντος Συμφώνου, αναγνωρίζοντας το θεμελιώδες δικαίωμα του καθενός να είναι απαλλαγμένος από την πείνα, υιοθετούν, ατομικά και μέσω διεθνούς συνεργασίας, τα αναγκαία μέτρα, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων προγραμμάτων:

(α) Η βελτίωση των μεθόδων παραγωγής, συντήρησης και διανομής των τροφίμων μέσω της πλήρους αξιοποίησης των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων, της διάδοσης των αρχών της διατροφικής εκπαίδευσης και της ανάπτυξης ή μεταρρύθμισης των αγροτικών συστημάτων, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η καλύτερη δυνατή ανάπτυξη και αξιοποίηση των φυσικών πόρων.

(β) Εξασφάλιση δίκαιης κατανομής των παγκόσμιων επισιτιστικών πόρων σε σχέση με τις ανάγκες, λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τόσο οι χώρες εισαγωγής όσο και οι χώρες εξαγωγής τροφίμων.

Εμείς, περισσότεροι από 60 φορείς που εμπλέκονται στην αγροτική παραγωγή, την αγροτική γεωργία, την αγρο-οικολογία, τη μεταποίηση, τη βιοτεχνία, τη διανομή, την τροφοδοσία, την κατανάλωση, την κοινωνική και επισιτιστική βοήθεια, την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το περιβάλλον και το κλίμα, μέλη της κοινωνίας των πολιτών και ακαδημαϊκοί εμπειρογνώμονες, συναντηθήκαμε στις 19, 20 και 21 Απριλίου 2023 στο Refettorio της Γενεύης, με αφορμή ένα φόρουμ που διοργάνωσε το MATER Fondazione, σε συνεργασία με τη FIAN Ελβετίας, την Global Shapers Community, το Fondazione Pistoletto και το Social Gastronomy Movement, και υιοθέτησε αυτό το μανιφέστο.

Αλλαγή παραδείγματος: από την επισιτιστική βοήθεια στο δικαίωμα στη διατροφή

Η διασφάλιση του δικαιώματος στην τροφή απαιτεί αλλαγή παραδείγματος. Δεν είναι μόνο αναγκαίο να διασφαλιστεί το δικαίωμα απαλλαγής από την πείνα (μέσω επείγουσας επισιτιστικής βοήθειας, σε είδος ή χρηματική), αλλά και να γίνει σεβαστό, να προστατευθεί και να εκπληρωθεί πλήρως το δικαίωμα όλων να έχουν τακτική, μόνιμη και ελεύθερη πρόσβαση σε ποσοτικά και ποιοτικά επαρκή και επαρκή τροφή που εξασφαλίζει πνευματική και σωματική ζωή, ατομική και συλλογική, ικανοποιητική και αξιοπρεπή.

Για να επιτευχθεί αυτή η αλλαγή παραδείγματος, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα σύστημα που θα καθιστά δυνατή την αποφυγή της μετατροπής των τροφίμων ως μεταβλητής προσαρμογής στον προϋπολογισμό των ατόμων ή των νοικοκυριών. Αντιθέτως, πρέπει να διασφαλίσουμε ότι τα ποιοτικά και βιώσιμα τρόφιμα είναι προσβάσιμα σε ολόκληρο τον πληθυσμό. Όλες οι μορφές διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των πολλαπλών και διασταυρούμενων διακρίσεων, πρέπει να σταματήσουν.

Δίκαιο, δημόσια τάξη και συμμετοχικό όργανο

Η υλοποίηση του δικαιώματος στην τροφή απαιτεί την υιοθέτηση, μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας, ενός νόμου για το δικαίωμα στην τροφή και μιας δημόσιας πολιτικής τροφίμων που είναι οριζόντια, με οικονομική δέσμευση από το κράτος. Αυτός ο νόμος και η πολιτική, καθώς και οι πρακτικές που απορρέουν από αυτόν, πρέπει να βασίζονται στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: συμμετοχή, λογοδοσία, απαγόρευση των διακρίσεων, διαφάνεια, ανθρωπίνη αξιοπρέπεια, χειραφέτηση, κράτος δικαίου και αλληλεγγύη (PANTHERS).

Για να διευκολυνθεί αυτή η διαδικασία, πρέπει να συσταθεί ένα συμμετοχικό και ισόρροπο ως προς το φύλο όργανο – ένα Συμβούλιο Τροφίμων ή μια Επιτροπή – για την υποστήριξη της ανάπτυξης και της επακόλουθης εφαρμογής του νόμου για το δικαίωμα στην τροφή και της δημόσιας πολιτικής για τα τρόφιμα. Υπάρχει επίσης ανάγκη δημιουργίας μιας νέας μονάδας στο πλαίσιο κυβερνητικών, οριζόντιων, διυπηρεσιακών δομών αρμόδιων για θέματα που σχετίζονται με τα τρόφιμα και τα βιώσιμα συστήματα τροφίμων.

Το συμμετοχικό και κοινό όργανο θα πρέπει να αποτελείται ιδίως από εκπροσώπους των κυβερνητικών δομών, των δημοτικών διοικήσεων και των φορέων που εμπλέκονται στη γεωργική παραγωγή, την αγροτική γεωργία, την αγροοικολογία, τη μεταποίηση, τη βιοτεχνία, τη διανομή, την τροφοδοσία, την κατανάλωση, την κοινωνική και επισιτιστική βοήθεια, την κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, το περιβάλλον, κλίμα και ζώα. Θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθούν συνδικαλιστικές οργανώσεις, ενώσεις που αγωνίζονται για τα δικαιώματα των γυναικών, των παιδιών και των μεταναστών, εκπρόσωποι των συστημάτων υγείας και εκπαίδευσης και ακαδημαϊκοί εμπειρογνώμονες. Πρέπει να εφαρμοστούν μέσα για να διασφαλιστεί η πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή των

ανθρώπων σε επισφαλείς επισιτιστικές καταστάσεις και των αγροτών.

Οι υπάρχουσες δομές και διαδικασίες των κυβερνητικών δομών μπορούν να διαδραματίσουν ρόλο στη δημιουργία και τη λειτουργία αυτού του νέου φορέα. Η πείρα των φορέων που είναι αρμόδιοι για την υποστήριξη της ανάπτυξης άλλων δημόσιων πολιτικών, για παράδειγμα στους τομείς του πολιτισμού και της στέγασης, παρέχει παραδείγματα για τη δημιουργία ενός τέτοιου συμμετοχικού και κοινού οργάνου.

Τοπική παραγωγή, δίκαιες τιμές, αγροτική γεωργία και αγροοικολογία

Η συμμετοχή των αγροτών στην ανάπτυξη ενός νόμου για το δικαίωμα στην τροφή και μιας δημόσιας πολιτικής τροφίμων είναι απαραίτητη, σύμφωνα με τις αρχές της επισιτιστικής κυριαρχίας, και πρέπει να διασφαλιστεί.

Για να εφαρμόσει το δικαίωμα στην τροφή, το κράτος πρέπει να ενθαρρύνει την αγροτική, διαφοροποιημένη, κοινωνική και αγρο-οικολογική γεωργία που παράγει τρόφιμα.

Ποιοτική διατροφή, η οποία προστατεύει τη βιοποικιλότητα και εγγυάται υγιεινές συνθήκες εργασίας. Για να γίνει αυτό, είναι απαραίτητο να προωθηθεί η πρόσβασή της στην αγορά και να οικοδομηθούν εταιρικές σχέσεις πέρα από τη λογική του ανταγωνισμού, αποκαθιστώντας τους δεσμούς μεταξύ αγροτών και καταναλωτών. Τα τρόφιμα πρέπει να γίνουν κοινό αγαθό με βάση τη δημοκρατία των τροφίμων.

Το κράτος έχει το δικαίωμα και το καθήκον να καθορίσει φιλόδοξα κριτήρια προμηθειών για όλες τις δημόσιες αγορές τροφίμων, τα οποία εγγυώνται τη μετάβαση σε βιώσιμα συστήματα τροφίμων και συμβάλλουν στην εφαρμογή του δικαιώματος στην τροφή.

Πρέπει να καθοριστούν συνθήκες πλαίσιο που θα επιτρέπουν δίκαιη αμοιβή για τους αγρότες και, ως εκ τούτου, θα ενθαρρύνουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε αυτόν τον τομέα. Πρέπει να διασφαλιστεί μια δίκαιη τιμή για τα προϊόντα που προέρχονται από την εποχιακή αγροτική γεωργία, δίνοντας προτεραιότητα στην τοπική παραγωγή, προσιτή σε όλους.

Το κράτος πρέπει να διασφαλίσει τη φυσική προσβασιμότητα των τροφίμων, συμπεριλαμβανομένης της κοντινής πρόσβασης σε φρέσκα ποιοτικά προϊόντα από την αγροτική γεωργία και τις βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού, καθώς και την απαραίτητη υποδομή για το μαγείρεμα, την προετοιμασία και την επεξεργασία στο χώρο εργασίας. Πρέπει επίσης να εγγυάται την οικονομική προσιτότητα των τροφίμων, μέσω διαφανών, διαπραγματευόμενων τιμών που εγγυώνται αξιοπρεπές εισόδημα και αξιοπρεπή μισθό για τους αγρότες και τους εργάτες γης, καθώς και άλλους παράγοντες της τροφικής αλυσίδας. Πρέπει τελικά να διασφαλίζει τη διατροφική, κοινωνική και πολιτιστική επάρκεια της διατροφής, διασφαλίζοντας την επιλογή που ανταποκρίνεται στις φυσικές ανάγκες και τις προτιμήσεις τροφίμων.

Η γεωργική κατάρτιση θα πρέπει να προωθεί τη μάθηση σχετικά με τις αγροοικολογικές πρακτικές. Το γεωργικό έδαφος πρέπει να προστατευθεί και να ενθαρρυνθεί η αναγέννησή του. Η μεταβίβαση γης πρέπει να συνοδεύεται και πρέπει να απαιτείται διαφάνεια στις συναλλαγές γης. Το δικαίωμα στη γη και το δικαίωμα στους σπόρους για τους αγρότες πρέπει να διασφαλιστούν.³ Η αυτονομία των αγροτών, συμπεριλαμβανομένης της τεχνολογίας, πρέπει να προωθηθεί.

Το κράτος πρέπει να αναγκάσει όλους τους παράγοντες του αγροδιατροφικού τομέα να εμφανίζουν με διαφάνεια τις τιμές και τα περιθώριά τους, ώστε το πραγματικό κόστος των τροφίμων να είναι ορατό στους καταναλωτές και να επισημαίνει τις αδικίες, τους νικητές και τους ηττημένους της τροφικής αλυσίδας.

Αλυσίδες τροφίμων και δίαυλοι διανομής

Οι αλυσίδες τροφίμων μας είναι παγκοσμιοποιημένες, άνισες και μη βιώσιμες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ασυμμετριών μεταξύ, αφενός, της τοπικής και αγροτικής παραγωγής, η οποία είναι κατακερματισμένη και περιθωριοποιημένη, και, αφετέρου, ενός βιομηχανικού αγροδιατροφικού συστήματος που συγκεντρώνει την εξουσία μεταξύ λίγων παραγόντων και εκμεταλλεύεται αυτήν την ισορροπία δυνάμεων. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από το γεγονός ότι τα κανάλια διανομής κατακερματίζονται ανά κοινό και κοινωνική τάξη.

Πρέπει να κινηθούμε προς την κατεύθυνση της αποσύνδεσης της καταπολέμησης της σπατάλης από την επισιτιστική βοήθεια. Οι αυριανοί δίαυλοι διανομής πρέπει να είναι χωρίς αποκλεισμούς, καθολικοί, συμμετοχικοί και ενδυναμωτικοί. Πρέπει να εκδημοκρατίσουμε τον έλεγχο των αλυσίδων τροφίμων.

Οι δίαυλοι διανομής της επισιτιστικής βοήθειας πρέπει να συνοδεύουν τους διαύλους αλληλεγγύης του αύριο, να μεταμορφώνονται, να μεταφράζουν και να ανακατανέμουν τις δεξιότητες, την τεχνογνωσία και τους πόρους τους. Αυτοί οι νέοι δίαυλοι πρέπει να έχουν ως πυλώνες τη διαφάνεια, την κοινή διακυβέρνηση και την ισορροπημένη ισορροπία δυνάμεων. Πρέπει να υπηρετούν την καλύτερη διάρθρωση των υφιστάμενων διαύλων και τις δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας. Πρέπει επίσης να σέβονται τα πλανητικά όρια και τους ζωντανούς οργανισμούς.

Μείωση της σπατάλης τροφίμων, ανάκτηση και επαναξιοποίηση πλεονασμάτων και απούλητων τροφίμων

Η καταπολέμηση της σπατάλης τροφίμων πρέπει να αποτελεί μέρος μιας δημόσιας πολιτικής, χρηματοδοτούμενης από το κράτος. Η εκπαίδευση κατά της σπατάλης τροφίμων πρέπει να είναι υποχρεωτική στα σχολεία. Πρέπει να είναι ειδική στα αγροδιατροφικά επαγγέλματα και στα επαγγέλματα τροφοδοσίας. Είναι επίσης αναγκαίο να προσφερθούν συγκεκριμένες λύσεις στο ευρύ κοινό μέσω διαφόρων δράσεων ευαισθητοποίησης.

Η καταστροφή των απούλητων τροφίμων πρέπει να απαγορεύεται στα σούπερ μάρκετ. Οι πολλαπλές πωλήσεις που ενθαρρύνουν την υπερκατανάλωση θα πρέπει να απαγορευτούν, ενώ οι εκπτώσεις σε ένα μόνο προϊόν κάθε φορά μπορούν να συνεχίσουν να επιτρέπονται.

Η εμπορική τροφοδοσία πρέπει να συνεχίσει να εφαρμόζει μέτρα για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων.

Η αποτέφρωση οργανικών αποβλήτων πρέπει να απαγορευτεί και η διαλογή του πλυσίματος πρέπει να καταστεί υποχρεωτική για τη μεθανιοποίηση/λιπασματοποίηση. Η ύπαρξη εγκαταστάσεων διαλογής σε πολυκατοικίες, εστιατόρια και σούπερ μάρκετ πρέπει να είναι υποχρεωτική και να υπόκειται στον έλεγχο των αρμόδιων αρχών.

Για να αποφευχθεί η σπατάλη τροφίμων, πρέπει να ενθαρρυνθούν ισχυρές συνεργασίες για την ανάκτηση και τη διανομή των πλεονασμάτων, ιδίως σε επίπεδο νοικοκυριών, γεωργίας, σούπερ μάρκετ, σχολείων και εστιατορίων, ανεξάρτητα από την κοινωνική θέση.

Τα απόβλητα πρέπει να μειωθούν προωθώντας την επαναξιολόγηση των υπερμεγεθών ή κατεστραμμένων προϊόντων με πρωτότυπες τεχνικές προετοιμασίας και συντήρησης, όπως η ζύμωση, η ξήρανση, το κομπόστ / βιοαέριο και οι ζωοτροφές.

Εστίαση, εκπαίδευση, διατροφή και περιβάλλον τροφίμων

Η δημόσια τροφοδοσία (προσχολική, σχολική, ανώτερη, ιδρυματική) πρέπει να παρέχει επαρκή τροφή και άνευ όρων φροντίδα. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατάρτιση του προσωπικού τροφοδοσίας στη βιώσιμη κουζίνα.

Τα σχολικά γεύματα πρέπει να εγγυώνται αξιοπρεπή πρόσβαση σε τρόφιμα χωρίς διακρίσεις. Στόχος είναι να εξασφαλιστεί ένα δωρεάν καθημερινό γεύμα για όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας και σχολικής ηλικίας, δίνοντας προτεραιότητα στην τοπική και εποχιακή αγροτική γεωργία. Αρκετές σχολικές βαθμίδες παρέχουν ήδη διατροφή διατροφικής ποιότητας, αλλά αυτό δεν ισχύει για τη δευτεροβάθμια I (κύκλος προσανατολισμού), η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις δεν προσφέρει σχολικά γεύματα.

Η διατροφική αγωγή πρέπει να διδάσκεται σε όλα τα επίπεδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σήμερα, το υφιστάμενο πλαίσιο είναι ικανοποιητικό, αλλά εφαρμόζεται με ετερογενή τρόπο στα υποχρεωτικά σχολεία. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών στο υποχρεωτικό σχολείο σε βιώσιμα τρόφιμα.

Γενικότερα, πρέπει να διασφαλίσουμε ένα περιβάλλον τροφίμων που προωθεί επαρκείς επιλογές τροφίμων. Οι πληροφορίες σχετικά με τη διατροφή και τη βιωσιμότητα των τροφίμων πρέπει να είναι σαφείς. Δεν πρέπει να θολώνουν από την εμπορία, ειδικά σε εξαιρετικά επεξεργασμένα προϊόντα.

Τα βιώσιμα τρόφιμα με υψηλή θρεπτική αξία πρέπει να καταστούν πιο προσιτά και να επισημανθούν, μέσω αλλαγών στην αρχιτεκτονική επιλογής στα καταστήματα τροφίμων και τις καφετέριες, για παράδειγμα με την τοποθέτηση λιγότερων υπερεπεξεργασμένων τροφίμων κοντά στα ταμεία.

Όλες οι υφιστάμενες στρατηγικές δημόσιας υγείας και τα διαθέσιμα οικονομικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων, των δωρεών και των φόρων, πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της κατανάλωσης επαρκών τροφίμων.

Πρέπει να συνεχίσουμε να κινητοποιούμαστε για να υπερασπιστούμε και να προωθήσουμε το δικαίωμα στην τροφή και την επισιτιστική κυριαρχία!